

вираховується з об'єкту оподаткування доходу. Якщо річний дохід підприємства перевищує 10 тис. марок, неоподатковуваний мінімум скорочується на половину суми перевищення. У Японії для індивідуальних виробників встановлений мінімум річного доходу, який не оподатковується, – 100 тис. єн. Кооперативні організації оподатковуються у розмірі 27 %. Малі та середні підприємства користуються податковими пільгами у вигляді зниження ставок із місцевих податків. Якщо річний оборот підприємства не більший, ніж 3,5 млн єн, діє ставка 6 %; від 3,5 млн до 7 млн – 9 %; понад 7 млн – 12 %.

Широко запроваджуються методи нарахування прискореної амортизації. З метою сприяння технічному прогресу в Японії податковим законодавством встановлено особливий порядок нарахування амортизації й податкові пільги, які застосовуються до певних видів основних засобів. Діє особлива система бухгалтерського обліку з нормами прискореної амортизації до малих підприємств із капіталом не більш як 100 млн єн. У Німеччині існують спеціальні норми амортизаційних відрахувань, які застосовуються до всіх інвестицій, спрямованих на створення нових робочих місць, охорону навколишнього середовища, випуск технічно передової продукції, експортних поставок. Вкладені кошти списуються протягом трьох років, перший рік амортизується на 50 % вкладеного капіталу, другий – на 30 %, третій – на 20 %. Пільговий режим амортизаційних списань дає змогу малим підприємствам Німеччини здійснювати інноваційний процес, модернізацію виробництва. На частку амортизаційних списань припадає близько 66 % усіх капіталовкладень, на реінвестицію доходів – 27 %, а на зовнішні джерела фінансування – 7 %.

Таким чином, враховуючи досвід багатьох країн світу, які намагалися застосувати спрощені системи оподаткування для підприємств малого бізнесу, доходимо висновку, що спрощена система оподаткування повинна бути одного виду – у формі єдиного податку, переваги якого перед чинними сьогодні іншими спрощеними системами доведено на практиці, а для поліпшення ефективності системи оподаткування малого та середнього бізнесу необхідно створити оптимальний рівень державного стимулювання інвестицій різними методами (ціноутворення, кредитування, валютне фінансування тощо) [7, с. 288–290; 8, с. 392–395]. Для забезпечення справедливості оподаткування необхідно скоротити податкові пільги, що можливе через скорочення сфери застосування спрощеної системи оподаткування шляхом перегляду критеріїв застосування спрощеної системи оподаткування, виключення з цієї системи тих видів діяльності, що є високорентабельними або доходи від яких є переважно пасивними тощо.

Література

1. Програма економічних реформ України на 2010–2014 рр. – [http : // www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).
2. Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва : Указ Президента України від 3.07.1998 р., № 727 // Все про бухгалтерський облік. – 2002. – № 25. – С. 3–7.
3. Податковий кодекс : Проект, прийнятий ВРУ [Електронний ресурс]. – [http : // www.minfin.gov.ua/control/publish/category](http://www.minfin.gov.ua/control/publish/category).
4. П(С)БО 25 “Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва” [Текст] : [прийнятий від 25.02.2000 р., № 39] // Все про бухгалтерський облік. – 2001. – № 37. – С. 23–24.
5. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва [Текст] : [прийнятий від 19.04.2001 р., № 186] // Все про бухгалтерський облік. – 2002. – № 28. – С. 10–11.
6. Іванов Ю. Б. Альтернативні системи оподаткування : Монографія / Ю. Б. Іванов. – Харків : ХДЕУ-Торнадо, 2003. – 517 с.
7. Александрова А. Н. Удосконалення системи оподаткування як фактор розвитку малого та середнього бізнесу / А. Н. Александрова, Н. І. Віхорева // Стан і проблеми оподаткування в умовах ринкової економіки. – 2008. – Т. 1. – С. 288–290.
8. Черник Д. Г. Налоги в рыночной экономике / Д. Г. Черник. – М. : Финансы, ЮНИТИ, 1997. – С. 392–395.

УДК 338.1

О. В. ЛАНДИК

Луганський національний аграрний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В АПК В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ

У статті наведено результати дослідження інвестиційних процесів в АПК в контексті формування інвестиційної політики підприємств. Проаналізовано основні тенденції інвестиційного розвитку АПК.

In the article the results of research of investment processes in AIC in the context of forming of investment policy of enterprises are illustrated. Basic investment progress of AIC trends are analysed.

Постановка проблеми. Однією з фундаментальних детермінант економічного зростання та стимулювання розвитку АПК є інвестиції. Інтенсивний розвиток галузі вимагає також не просто вкладень, а вкладень,

що забезпечують випереджаюче зростання виробництва і сприяють підвищенню його ефективності. Значні соціально-економічні перетворення, пов'язані із зміною процесів формування, розподілу, перерозподілу фінансових і інших ресурсів, а також зміна відносин власності зумовили різке падіння рівня агропромислового виробництва в 1990-х роках і низькі темпи його зростання впродовж 2000-х років. Незадовільний стан розвитку АПК також пов'язаний з незавершеністю ринкових перетворень, відсутністю правових інструментів і відповідного фінансового забезпечення. Як наслідок реформування аграрного сектора не набуло системного характеру і не забезпечило досягнення передбачуваних соціально-економічних результатів.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженню питань інвестиційного забезпечення розвитку підприємств АПК присвячено праці В.Г. Ткаченко [1], В.М. Гончарова [4], М.Я. Дем'яненка [5], А.П. Гайдуцького [3], В.Г. Андрійчука [2]. Авторами змістовно розкрито питання розвитку інвестиційної діяльності в АПК, його галузях та на окремих підприємствах. У той же час, поза увагою дослідників лишилися питання формування інвестиційної політики підприємств, визначення зовнішніх факторів впливу на зазначений процес, зокрема такого фактору як стан та динаміка розвитку інвестиційних процесів.

Метою статті є наведення результатів дослідження інвестиційних процесів в АПК в контексті формування інвестиційної політики підприємств.

Виклад основного матеріалу. АПК України у сучасний період активно реформується, є помітне зрушення в його ефективному розвитку під впливом ринкових механізмів господарювання. З 1999 року аграрний сектор почав нарощувати обсяги виробництва продукції. В основному це досягнуто за рахунок перебудови управлінських структур усіх ланок, використання організаційно-економічних резервів підвищення ефективності господарювання і впровадження інноваційних технологій в агропромислове виробництво [1].

Найважливішою умовою подальшого розвитку АПК і підвищення ефективності виробництва є активізація інвестиційних процесів як за рахунок власних фінансових ресурсів кожного підприємства, так і за рахунок державної фінансової підтримки АПК, здійснюваної по двох основних напрямках:

- пряма фінансова підтримка: бюджетні асигнування; пільгове бюджетне кредитування; прямі державні закупівлі продукції для державних потреб і резервів; товарний кредит;
- непряма державна фінансова підтримка: державні гарантії кредитів; вдосконалення системи збуту продукції АПК, у тому числі і на експорт; надання наукової, методичної і іншої допомоги підприємствам та органами управління; фінансування розвитку інфраструктури аграрного ринку та ін.

АПК у більшості країн світу був і залишається пріоритетним сектором економіки. Це обумовлюється, передусім тим, що дана галузь забезпечує населення продуктами харчування, а у процес виробництва залучено багато галузей промисловості. В умовах триваючого процесу реформування АПК України, актуальним питанням постає визначення інвестиційних пріоритетів розвитку. Нестача та обмеженість державних фінансових ресурсів, незадовільний стан інфраструктури агропромислового виробництва, кризові явища в економіці, визначають потребу формування чіткої інвестиційної політики підприємств АПК, спрямованої на забезпечення їх стабільного розвитку.

Актуальність питання реформування та інтенсифікації процесів фінансового забезпечення інвестиційної діяльності в АПК обумовлена низкою існуючих невідповідностей в даному напрямку. Не дивлячись на незадовільне фінансове забезпечення інвестиційної діяльності і суттєвий брак ресурсів, за даними державної статистики, починаючи з 2000 р. сільське господарство, що є основою АПК, демонструє зростання виробництва валової продукції (виключення 2003 і 2007 рр.). В умовах фінансової кризи, сільське господарство було визначено, як один з центрів розвитку і стимулювання економічного зростання України. Проте, слід зауважити, що впродовж 2001–2008 рр. частка сільського господарства у ВВП неухильно знижується. При цьому частка інвестицій, які здійснюються в сільське господарство залишається стабільною (рис. 1).

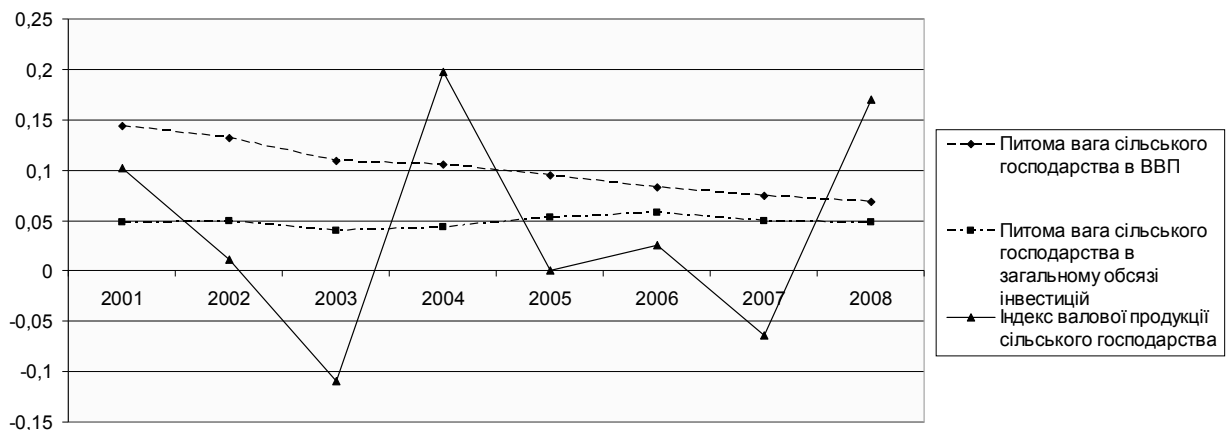

Рис. 1. Динаміка обсягів сільськогосподарського виробництва та його інвестиційного забезпечення (2001–2008 рр.)

Це дає можливість зробити висновок про те, що існуючий, відносно стабільний рівень інвестиційних вкладень в АПК не дає можливості забезпечувати зростання виробництва. Слід також відзначити, що приведені дані свідчать про низьку ефективність використання існуючих інвестиційних ресурсів.

Слід зазначити, що пошук шляхів ефективного інвестиційного розвитку АПК слід здійснювати в площині підвищення ефективності господарювання на окремих підприємствах. Формування системної державної інвестиційної політики в АПК є безумовно важливим фактором стабілізації розвитку галузі, але слід відмітити, що за умови відсутності сформованої інвестиційної політики окремих підприємств зростання державних асигнувань на підтримку галузі не забезпечить відповідного результату. Іншим важливим питанням є те, що ринкова економіка вимагає визначення пріоритетів розвитку на рівні окремих підприємств. У цьому випадку державна інвестиційна політика буде мати вигляд систематизованої сукупності інвестиційних пріоритетів та напрямків розвитку підприємств галузі.

Слід також зауважити, що відносна частка державних видатків на фінансування інвестиційної діяльності підприємств є стабільно низькою та протягом 2005–2009 рр. знаходилася в межах 5,5–5,7%. У той же час, відносна частка власних коштів підприємств інвестиційного спрямування в структурі джерел фінансування інвестицій становить 56–58%. Таким чином, визначальним фактором забезпечення активного інвестиційного розвитку АПК є підвищення ефективності використання власних інвестиційних ресурсів підприємств, що у свою чергу потребує організації процесу управління інвестиційною діяльністю підприємств АПК на якісно новому рівні. Вирішення зазначеного питання значною мірою пов'язане із формуванням дієвої інвестиційної політики, спрямованої на ефективне використання існуючих ресурсів та їх активне залучення ззовні.

Стрімке падіння інвестиційної активності підприємств протягом 1990-х років негативно позначилося на результатах функціонування АПК. У подальшому спостерігається зростання обсягів інвестицій та їх позитивна динаміка як в економіці в цілому, так і в галузях АПК. На рис. 2 наведено динаміку індексу інвестицій в основний капітал підприємств АПК протягом 2002–2008 рр.

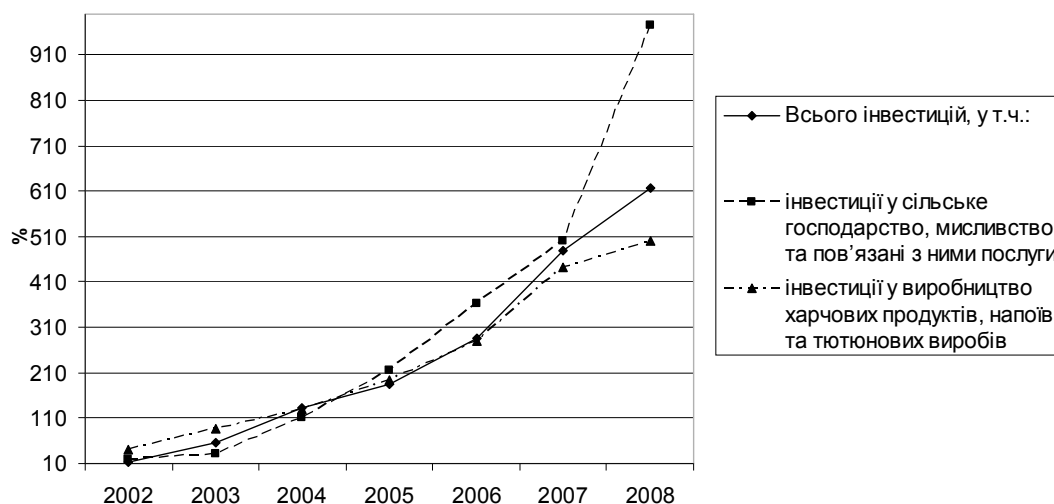

Рис. 2. Індекс інвестицій в основний капітал (2002–2008 рр.), % до 2001 р.

Зазначимо, що динаміка темпів зростання інвестиційних вкладень підприємств АПК суттєво відрізняється рік від року та не є стабільною. Незважаючи на стабільне зростання інвестицій в основний капітал підприємств АПК у вартісному виразі, натуральні показники введення в дію виробничих фондів та озброєності підприємств технікою свідчать про нестабільність інвестиційної активності підприємств та відсутності спрямування їх інвестиційної діяльності на потреби підвищення фондоозброєності та оновлення виробничих фондів.

Висновки. Подальший розвиток питання формування інвестиційної політики підприємств АПК потребує поглибленого дослідження інших його передумов, таких як розвиток ЗЕД, темпи структурної перебудови АПК, особливості інноваційного розвитку та ін.

Література

1. Аграрная реформа в Украине : [монография] / [В. Г. Ткаченко, В. И. Богачев, М. Н. Шевченко и др.] ; под ред. В. Г. Ткаченко и В. И. Богачева. – Луганск : Книжковий світ, 2006. – 228 с.
2. Андрійчук В. Г. Теоретико-методологічне обґрунтування ефективності виробництва / В. Г. Андрійчук // Економіка АПК. – 2005. – № 5. – С. 43–48.
3. Гайдуцький А. П. Інвестиційна привабливість аграрного сектора економіки України на міжнародному ринку капіталу : автореф. дис... канд. екон. наук : спец. 08.05.01 – “Світове господарство і міжнародні економічні відносини” / А. П. Гайдуцький. – К, 2005. – 15 с.

4. Гончаров В. Н. Инвестиционное обеспечение устойчивых конкурентных позиций предприятия / В. Н. Гончаров // Теоретические проблемы становления конкурентоспособного производства : материалы междунауч.-практ. конф. "Организационные и экономические проблемы становления конкурентоспособного производства" (Воронеж, 16 сент. 1999 г.). – Воронеж : МАН и ПОП, 1999. – С. 27–29.

5. Дем'яненко М. Я. Фінансово-кредитна і податкова політика в період формування ринкових відносин в аграрному секторі / М. Я. Дем'яненко // Нова економічна парадигма формування стратегії національної продовольчої безпеки України у XXI столітті : матеріали III зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників, (Київ, 29–30 бер. 2001 р.). – К. : ІАЕ УААН, 2001. – С. 500–504.

УДК 658.562(477)

М. В. ЖЕЛІХОВСЬКА

Хмельницький національний університет

БЕНЧМАРКИНГ – ІНСТРУМЕНТ УДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуто основні напрямлення використання одного з корпоративних прийомів менеджменту – бенчмаркінгу – для вдосконалення стратегічного управління конкурентоспроможністю підприємства.

The article from the main trends of using one of the management corporative methods – benchmarking – strategic management of the company's competitiveness.

Постановка проблеми. У теперішній час науковці та практики єдиної думки про те, що одним з найважливіших механізмів, які забезпечують ефективне функціонування будь-якого підприємства та просування його на ринку вітчизняних та зарубіжних робіт і послуг, є його конкурентоспроможність, як безперервний елемент процесу формування і реалізації стратегічного управління на підприємстві, який відображає перспективи розвитку у майбутньому. Характерною рисою останніх п'яти-семи років є значне зростання стратегічної активності підприємств, в результаті чого на кожному підприємстві розроблені будь-які планові документи щодо зростання конкурентоспроможності. Проте, аналіз показує, що говорити про формування повноцінної ефективної системи управління конкурентоспроможністю на будь-якому підприємстві не приходиться. До числа основних недоліків слід віднести низький рівень наукового обґрунтування і методології планових розробок, недосконалість механізмів їх реалізації.

Постає необхідність покращення якості і результативності роботи в області формування і реалізації стратегій і програм розвитку щодо вдосконалення процесу конкурентоспроможності підприємств на ринку. Основні напрямки вдосконалення стратегічного управління повинні передбачати суттєве зростання відповідальності підприємств за досягнення кінцевих результатів діяльності. В цих умовах зростає актуальність проблеми вдосконалення прийомів і методів управління на підприємстві. Одне із перспективних напрямків реалізації цієї задачі – розширення практики використання корпоративних прийомів менеджменту у діяльності підприємств, одним з яких є бенчмаркінг.

Аналіз останніх досліджень. Сучасна теорія стратегічного управління, визначення її базових теоретичних, методичних та прикладних аспектів досить повно розроблені і досліджені такими відомими зарубіжними вченими, як Аккоф Р., Ансофф І., Боумен К., Гавел Г., Брю С., Карлофф Б., Куїнн Дж., Портер М., Прахалад К., Стрікленд А., Томпсон А., Чандлер Е. та ін. Роботи наведених вище авторів мають велику значущість з погляду вирішення нагальних проблем стратегічного планування і управління в умовах національної посттрансформаційної економіки. Насамперед вони є науково-теоретичною базою для подальшого розвитку теоретичних і методологічних засад управління, побудови практично-орієнтованої моделі формування стратегічного розвитку вітчизняних підприємств та для розробки методичних підходів щодо запровадження бенчмаркінгу на підприємствах. У дослідженнях останнього поняття закордонними вченими (Г. Ватсоном, Ф. Лютенсом, Г. Рейтером, А.Л. Гапоненковим, А.П. Панкрухіним, Є.Г. Багієвим, І.А. Аренковим та ін.) приводиться багато визначень категорії бенчмаркінгу, яке розкриває його зміст. До числа класичних відноситься визначення, яке дав один із корифеїв бенчмаркінгу – Роберт С. Кемп, який назвав його процесом пошуку кращої практики, яка веде до кращих результатів.

Мета дослідження. На сучасному етапі економічного розвитку постає нагальна необхідність системного підходу до процесу удосконалення стратегічного управління на підприємстві, що пояснюється великою кількістю підприємств, які постійно конкурують між собою, проте, виживають лише ті, які досягають "висоти". "Bench" – висота, рівень, "mark" – відмітка, тобто назву терміну "benchmarking" трактують як: "відмітка висоти", "опорна відмітка", "порівняння з еталоном". Деякі вчені визначають бенчмаркінг як безперервний процес співставлення продукції, послуг та практичного досвіду по відношенню до самих сильних конкурентів, або фірм, які визнані в якості промислових лідерів. Проте, подібне порівняння може і повинно використовуватись не тільки між фірмами, підприємствами, але й всередині самих підприємств, що дозволить рахувати бенч-